

Załącznik do Uchwały nr 124 / 2003
Rady Miasta Siemianowic Śląskich
z dnia 29 maja 2003 roku

LUDZIE NIEPEŁNOSPRAWNI W SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ

*Opracował Referat Zdrowia i Spraw Społecznych
z wykorzystaniem materiałów Powiatowego Urzędu Pracy
i Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej*

Problemy osób niepełnosprawnych zawsze były traktowane drugoplanowo. Brak danych na temat ilości osób niepełnosprawnych w poszczególnych powiatach, a tym samym w całym kraju, świadczy o tym, że nie zadano sobie nawet trudu ustalenia jakiej części naszego społeczeństwa dotyczy ów problem. Nie wiemy dokładnie jaka część mieszkańców miasta Siemianowice Śląskie to osoby niepełnosprawne. Najczęściej przyjmuje się, że problemem niepełnosprawności dotkniętych jest 10 % społeczeństwa, a zatem w Siemianowicach Śląskich jest ich około siedmiu tysięcy. To z pewnością duża liczba, dlatego warto w tym miejscu przybliżyć definicję tego terminu.

Osoba niepełnosprawna, zgodnie z ustawą o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, to osoba mająca naruszoną sprawność organizmu w stopniu:

- lekkim - zdolna do zatrudnienia i samodzielnego pełnienia ról społecznych,
- umiarkowanym - wymagająca częściowej lub okresowej pomocy osób drugih, zdolna do zatrudnienia na stanowisku przystosowanym do jej potrzeb
- lub znacznym - wymagająca stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w celu pełnienia ról społecznych.

Natomiast według Światowej Organizacji Zdrowia, osobami niepełnosprawnymi są wszyscy, którzy w wyniku skutków ograniczenia sprawności wynikających z nieprawidłowego fizycznego, psychicznego lub umysłowego stanu organizmu o charakterze nie tylko przejściowym, posiadają ograniczoną zdolność społecznej integracji. Powyższe pojęcie odnosi się również do różnych ograniczeń funkcjonalnych jednostek ludzkich, wynikające z uszkodzenia zdolności do wykonywania jakiejś czynności w sposób uważany za normalny. Ograniczenia te mogą mieć charakter stały lub przejściowy, całkowity lub częściowy. Osobami niepełnosprawnymi są nie tylko osoby z wadą wrodzoną, ale również te, których stan zdrowia na skutek przebytych chorób, np. kardiologicznych czy neurologicznych, uległ nagłemu pogorszeniu. Pojęcie niepełnosprawności jest bardzo szerokie, gdyż jak wynika z definicji wskazanej przez WHO, niepełnosprawną może być również osoba niezaradna życiowo, którą przerastają podstawowe czynności społeczne, a małe niepowodzenia urastają do rangi problemów nie do rozwiązania.

Osoby niepełnosprawne napotykają problemy związane nie tylko z poszukiwaniem pracy, czy pozostaniem w zatrudnieniu, lecz także ze znalezieniem dostosowanych środków transportu, budynków i innych obiektów dostępnych w sensie fizycznym, czy też z uzyskaniem dostępu do szkoleń, jakie są im niezbędne w związku zatrudnieniem. Bariery te często uniemożliwiają osobom niepełnosprawnym pełne uczestnictwo w życiu społecznym i zawodowym. Należy więc podejmować szereg ciągłych działań mających na celu ułatwienie osobom niepełnosprawnym samorealizację w życiu zawodowym i społecznym.

Ważnym etapem tych działań był rok 1999. Reforma administracyjna państwa zmieniła rozwiązania prawne i instytucjonalne, dotyczące problemów osób niepełnosprawnych, ponieważ z dniem 1 stycznia tego roku istotne dla siebie kwestie mogą załatwiać bliżej miejsca zamieszkania, tzn. w powiecie, a nie tak jak wcześniej w województwie. Tym samym zakończyły się uciążliwe dla wielu z nich dojazdy.

Wraz z przejęciem zadań na rzecz osób niepełnosprawnych, powiaty otrzymały środki na ich realizację. Są to środki Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych przekazywane poszczególnym samorządom powiatowym według algorytmu określonego właściwym Rozporządzeniem Rady Ministrów. Podstawą prawną realizacji zadań finansowanych ze środków PFRON jest ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, która określa rodzaje tych zadań. Zadania realizowane są przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Powiatowy Urząd Pracy oraz Referat Zdrowia i Spraw Społecznych w Urzędzie Miasta.

Do zadań Referatu Zdrowia i Spraw Społecznych UM należy między innymi:

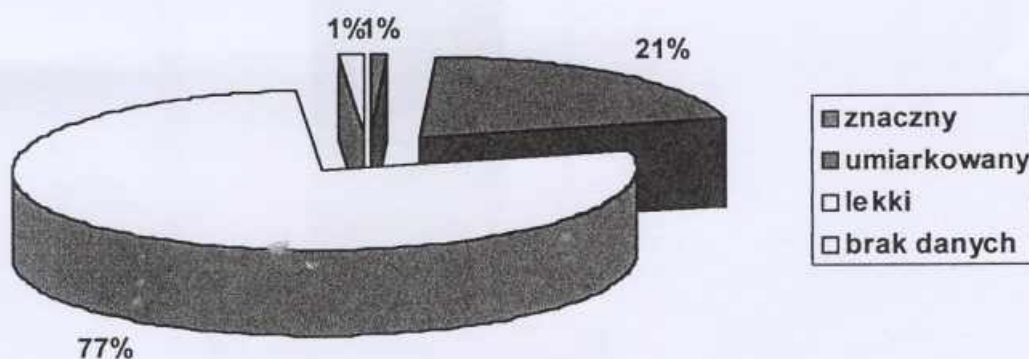
- zwrot pracodawcom kosztów poniesionych w związku z przystosowaniem tworzonych lub istniejących stanowisk pracy dla osób niepełnosprawnych, zarejestrowanych w powiatowym urzędzie pracy jako bezrobotne, poszukujące pracy, ich wynagrodzeń i składek na ubezpieczenia społeczne od tych wynagrodzeń
- udzielanie osobom niepełnosprawnym, zarejestrowanym w powiatowym urzędzie pracy jako bezrobotne, poszukujące pracy, pożyczek na rozpoczęcie działalności gospodarczej
- planowanie, prowadzenie ewidencji wydatkowania oraz sprawozdawczość środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych

Do zadań Powiatowego Urzędu Pracy należy między innymi:

- opracowywanie i realizacja powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji zawodowej i zatrudnienia oraz przestrzegania praw osób niepełnosprawnych
- pośrednictwo pracy i poradnictwo zawodowe dla osób niepełnosprawnych, ich szkolenie oraz przekwalifikowanie.

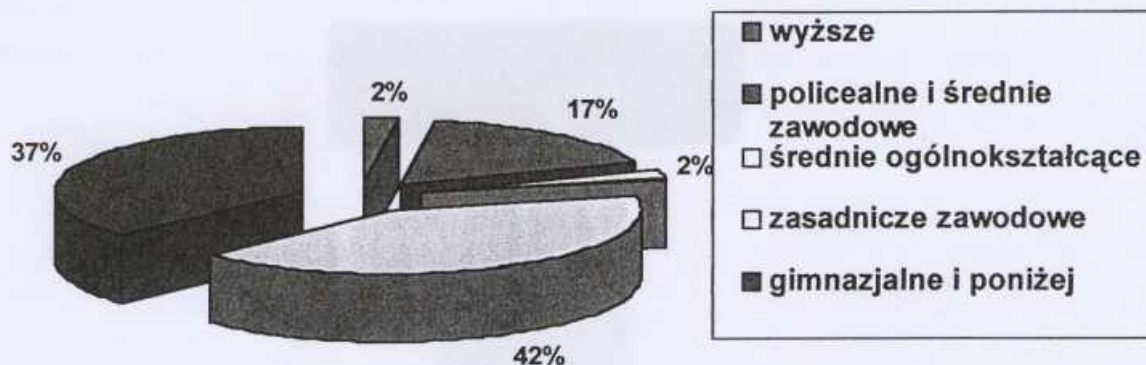
W Powiatowym Urzędzie Pracy w Siemianowicach Śląskich zarejestrowane są 143 (stan na marzec 2003 roku) osoby niepełnosprawne (bezrobotne i poszukujące pracy). Większość osób zewidencjonowanych w tut. Urzędzie to osoby z lekkim stopniem niepełnosprawności, niewielki odsetek stanowią osoby ze znacznym i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności.

**STRUKTURA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH NIE
POZOSTAJĄCYCH W ZATRUDNIENIU WEDŁUG STOPNIA
NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI**

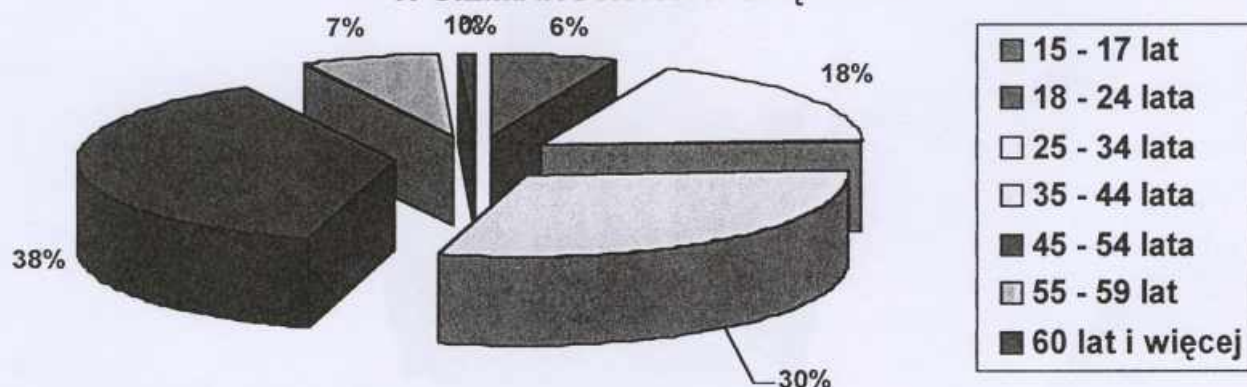
Osoby niepełnosprawne zarejestrowane w Powiatowym Urzędzie Pracy należą do osób o niskim poziomie wykształcenia. 79% osób niepełnosprawnych nie pozostających w zatrudnieniu ma niskie kwalifikacje (wykształcenie gimnazjalne i niepełne gimnazjalne oraz zawodowe), 19% posiada wykształcenie średnie, a zaledwie 2% wykształcenie wyższe.

STRUKTURA WYKSZTŁCENIA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH ZAREJESTROWANYCH W POWIATOWYM URZĘDZIE PRACY W SIEMIANOWICACH ŚLĄSKICH

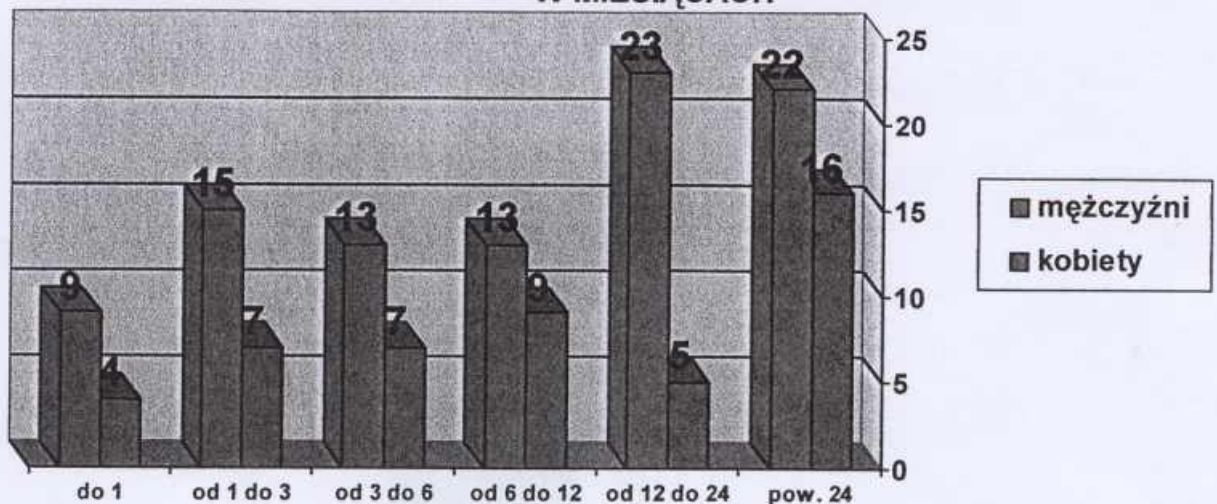
Najliczniejszą grupę zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy osób niepełnosprawnych stanowią osoby pomiędzy 45 a 54 rokiem życia, kolejną grupą są osoby pomiędzy 35 a 44 rokiem życia, trzecią pod względem liczności grupę stanowią osoby pomiędzy 25 a 34 rokiem życia.

STRUKTURA WIEKU OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH ZAREJESTROWANYCH W POWIATOWYM URZĘDZIE PRACY W SIEMIANOWICACH ŚLĄSKICH

Istotny jest również fakt iż, 47 % zarejestrowanych w tut. Urzędzie osób niepełnosprawnych stanowią osoby długotrwale bezrobotne, zaledwie 53% osób to osoby zarejestrowane do roku czasu.

**STRUKTURA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH
WEDŁUG CZASU POZOSTAWANIA BEZ PRACY
W MIESIĄCACH**

Jak wynika z przedstawionych danych osoby niepełnosprawne zarejestrowane w Powiatowym Urzędzie Pracy w Siemianowicach Śląskich w zdecydowanej większości posiadają niski poziom wykształcenia, 78% osób stanowią osoby pomiędzy 35 a 45 rokiem, a 47% klientów zarejestrowanych jest powyżej 12 miesięcy.

Jedną z istotnych przyczyn bezrobocia osób niepełnosprawnych na lokalnym rynku pracy jest również brak ofert pracy oraz zakładów pracy chronionej, w których zatrudniane są osoby niepełnosprawne. Dlatego też Dział Pośrednictwa Pracy Powiatowego Urzędu Pracy w Siemianowicach Śląskich w roku 2003 zamierza przeprowadzić akcję informacyjną wśród pracodawców, której celem będzie przybliżenie preferencji, jakie mają zakłady pracy zatrudniające osoby niepełnosprawne. Istotnym aspektem przeprowadzanej akcji promocyjnej będzie zwrócenie uwagi przyszłych pracodawców na możliwość zwrotu kosztów poniesionych na organizację nowych lub przystosowanie istniejących stanowisk pracy dla potrzeb osób niepełnosprawnych, kosztów wynagrodzeń osób niepełnosprawnych zatrudnionych na tych stanowiskach i składek na ubezpieczenia społeczne.

Pracownicy Działu Pośrednictwa Pracy będą udzielać pomocy bezrobotnym i poszukującym pracy niepełnosprawnym w uzyskaniu zatrudnienia oraz pracodawcom w znalezieniu odpowiednich pracowników poprzez:

- pomoc pracodawcom w znalezieniu odpowiednich pracowników w możliwie najkrótszym czasie
- aktywne poszukiwanie ofert pracy dla osób niepełnosprawnych poprzez kontakty z pracodawcami
- prowadzenie rejestru zarejestrowanych w tut. Urzędzie osób niepełnosprawnych
- badanie struktury niepełnosprawności zarejestrowanych osób niepełnosprawnych
- badanie struktury zawodowej zarejestrowanych niepełnosprawnych
- szczegółowe wykorzystanie baz danych komputera wg określonych parametrów w szczególności z zakresu posiadanej niepełnosprawności
- negocjacje z pracodawcami dotyczące możliwości zatrudnienia osób niepełnosprawnych

Promowana również będzie idea samozatrudnienia wśród osób niepełnosprawnych poprzez informowanie zainteresowanych o możliwościach skorzystania z pożyczek na rozpoczęcie działalności gospodarczej oraz szkolenia dotyczące prowadzenia własnej działalności gospodarczej.

Podstawowym warunkiem aktywnego uczestnictwa osób niepełnosprawnych na rynku pracy jest posiadanie odpowiednich kwalifikacji, których poziom powinien być co najmniej równy umiejętnościom osób pełnosprawnych, którzy biorą udział w poszukiwaniu pracy.

Wymaga to stałego procesu podnoszenia kwalifikacji osób niepełnosprawnych przez szkolenia i przekwalifikowania organizowane pod określone potrzeby rynku pracy. Jest to szczególnie istotne w sytuacji gdy 79 % osób nie posiada, lub ma bardzo niskie kwalifikacje zawodowe. Powiatowy Urząd Pracy w Siemianowicach Śląskich będzie inicjował i organizował szkolenia dla osób niepełnosprawnych, którym ukończenie kursu zawodowego umożliwi:

- zdobycie zawodu zgodnego z aktualnymi możliwościami, zainteresowaniami i stanem zdrowia oraz potrzebami lokalnego rynku pracy,
- zmianę zawodu w przypadku, gdy wymagają tego ograniczenia wynikające z niepełnosprawności oraz potrzeby lokalnego rynku pracy,

- zdobycie kwalifikacji umożliwiających prowadzenie własnej działalności gospodarczej

dlatego też szkolenia i przekwalifikowania są najważniejszą formą aktywizacji zawodowej finansowaną ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. W roku 2003 Powiatowy Urząd Pracy planuje skierować na kursy zawodowe ok. 25 osób bezrobotnych i poszukujących pracy.

Jest rzeczą istotną aby osoby posiadające odpowiednie kwalifikacje potrafiły napisać dokumenty aplikacyjne, zaprezentować się na rozmowie kwalifikacyjnej, oraz poruszać się po rynku pracy, dlatego w roku 2003 doradcy zawodowi w Urzędzie, prowadzić będą poradnictwo indywidualne dla osób niepełnosprawnych dotychczas nie pracujących lub nie posiadających żadnych kwalifikacji, poprzez wywiad zawodowy podczas którego ustalone zostaną:

- dotychczasowe doświadczenie w pracy,
- poziom wykształcenia,
- rodzaj wykształcenia,
- dodatkowe umiejętności,
- zainteresowania,
- warunki socjalne,
- sytuacja i stan rodziny,
- informacje o stanie zdrowia i samopoczuciu,
- plany zawodowe.

W roku 2003 zostaną zorganizowane porady grupowe oraz Kluby Pracy dla osób niepełnosprawnych, planuje się objęcie tą formą pomocy wszystkie zainteresowane osoby niepełnosprawne.

Działania na rzecz rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnienia osób niepełnosprawnych wymagają ścisłej współpracy wielu instytucji i organizacji pozarządowych.

Do zadań Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej należy między innymi:

W oparciu o przepisy ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych

- opracowywanie i realizacja powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji społecznej oraz przestrzegania praw osób niepełnosprawnych
- podejmowanie działań zmierzających do ograniczenia skutków niepełnosprawności
- dofinansowanie:
 - uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych
 - sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych.
 - zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze
 - likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych, w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych
 - budowy, rozbudowy i modernizacji obiektów służących rehabilitacji dzieci i młodzieży
- dofinansowanie kosztów tworzenia i działania warsztatów terapii zajęciowej

W oparciu o przepisy ustawy o pomocy społecznej:

- poprzez cały szereg zasiłków pieniężnych, pomoc w naturze na zasadach ogólnych,
- świadczenia usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych (usługi te pozwalają na zachowanie samodzielności starszemu człowiekowi, najdłużej jak to możliwe z punktu widzenia medycznego i społecznego; zaletą prowadzenia tych usług jest to, że są zdecydowanie tańszą formą pomocy niż pobyt w domu pomocy społecznej),
- wypłacanie rent socjalnych,
- wypłacanie zasiłków pielęgnacyjnych,
- wypłacanie zasiłków stałych dla osób opiekujących się dzieckiem wymagającym stałej pielęgnacji,
- wypłacanie zasiłków stałych wyrównawczych osobom niezdolnym do pracy z powodu wieku lub inwalidztwa,
- poprzez pracę socjalną z osobami niepełnosprawnymi mającą na celu ich aktywizację i integrację ze środowiskiem,
- poradnictwo prawne i psychologiczne.

1. Na rzecz osób niepełnosprawnych Ośrodek świadczy następującą pomoc w formie finansowej:

- **zasiłki stałe** – przysługuje on osobie zdolnej do pracy, lecz nie pozostającej w zatrudnieniu ze względu na konieczność sprawowania opieki nad dzieckiem wymagającym stałej pielęgnacji, jeżeli dochód rodziny nie przekracza 150% ustawowego kryterium dochodowego. Otrzymało je 117 osób – łącznie 1214 świadczeń na kwotę 508 704 zł.
- **zasiłek stały wyrównawczy** – przysługuje on osobie całkowicie niezdolnej do pracy z powodu wieku lub inwalidztwa, jeżeli dochód jest niższy od kryterium ustawowego. Otrzymało go 250 osób – łącznie 2386 świadczeń na kwotę 759 663 zł.
- **zasiłek okresowy** – przysługuje jeżeli dochód na osobę lub rodzinę nie przekracza kryterium dochodowego, określonego w ustawie o pomocy społecznej. Zasiłek ten przysługuje m. in. z powodu: długotrwałej choroby i niepełnosprawności. Otrzymało go 696 osób – łącznie 2043 świadczeń na kwotę 197 027 zł, w tym z powodu:
 - długotrwałej choroby – 2 osoby – łącznie 5 świadczeń na kwotę 480 zł.
 - niepełnosprawności – 1 osoba – łącznie 3 świadczenia na kwotę 288 zł.
- **renta socjalna** – przysługuje osobie pełnoletniej, całkowicie niezdolnej do pracy z powodu inwalidztwa powstałego przed ukończeniem 18 roku życia. Otrzymało ją 284 osoby – łącznie 3037 świadczeń na kwotę 1 206 530 zł.
- **zasiłek pielęgnacyjny** – przysługuje dziecku w wieku do 16 lat w przypadku uznania dziecka za niepełnosprawne, lub osobie powyżej 16 lat, jeżeli jest niepełnosprawna w stopniu umiarkowanym, jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku uprawniającym do zasiłku rodzinnego na dziecko lub stopniu znacznym. Otrzymało go 126 osób – łącznie 1252 świadczenia na kwotę 170 918,68 zł.

Ponadto osoby niepełnosprawne korzystają z pomocy m. in. na :

- zakup opału i ziemniaków na okres zimowy;
- zakup leków;
- zakup żywności, niezbędnej odzieży i obuwia;
- opłacenie gorącego posiłku.

2. Tutejszy Ośrodek realizuje również pomoc w formie zapewnienia **usług opiekuńczych** w miejscu zamieszkania dla osób starszych i niepełnosprawnych. W roku 2002 spośród osób objętych usługami opiekuńczymi 52 osoby mają orzeczoną niepełnosprawność. Wyróżniamy:

- specjalistyczne usługi psychiatryczne – skorzystało 10 osób – łącznie 2450 świadczeń na kwotę 26 657 zł.
- usługi opiekuńcze podstawowe – przyznano 138 osobom – łącznie 44 395 świadczeń na kwotę 267 270,50 zł. w tym: specjalistyczne usługi opiekuńcze – przyznane 1 osobie – łącznie 1087 świadczeń na kwotę 6485 zł.

3. Prowadzenie działalności Dziennego Domu Pomocy Społecznej.

Dzienny Dom Pomocy Społecznej funkcjonuje od 1980 roku. Mieści się przy ul. Śniadeckiego 13. W zajęciach codziennie uczestniczy 20-30 osób. Dom zapewnia pomoc osobom starszym i niepełnosprawnym w procesie aktywizacji i integracji społecznej poprzez:

- zaspokojenie potrzeb towarzyskich i kulturalnych,
- zajęcia w ramach terapii zajęciowej, służące utrzymaniu sprawności psychofizycznej, zgodnie z wiekiem i zaleceniami lekarzy specjalistów,
- całodienne wyżywienie,
- udostępnienie urządzeń do utrzymania higieny osobistej.

Pensjonariusze, młodzież świetlicy środowiskowej i pracownicy DDPS są zintegrowanym trzypokoleniowym środowiskiem. Integracja następuje poprzez zgodne funkcjonowanie we wspólnych pomieszczeniach DDPS (stołówce, świetlicy), wspólne obchodzenie świąt oraz organizowanie i współuczestnictwo w imprezach kulturalnych. W roku 2002 korzystało 69 dorosłych i 52 dzieci.

Niepełnosprawność jest jedną z głównych dysfunkcji do ubiegania się o świadczenia z pomocy społecznej i jest na drugim miejscu po bezrobociu. W roku 2002 występowała ona w 813 rodzinach o łącznej liczbie 1836 osób. Z tego 61,3% stanowiły kobiety, a 38,7% mężczyźni. Stanowi to 26,2% ogółu osób korzystających z pomocy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej.